JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PHILIPPE LÉGER
17 päivänä kesäkuuta 2003 [1]

1. Onko se, että kansallinen hallintoelin ei hyväksy yhteisön oikeuteen perustuvaa maksuvaatimusta, koska mainitulla vaatimuksella riitautetaan sellainen aiemmin tehty hallinnollinen päätös, joka on tullut lopulliseksi sen jälkeen, kun sitä vastaan nostettu kumoamiskanne on hylätty lopullisesti lainvoimaisella tuomioistuimen päätöksellä, kun mainittu lopullinen päätös perustuu sellaiseen yhteisön oikeuden tulkintaan, joka on myöhemmin annetulla yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisulla kumottu, ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa?

2. Tämä on se aineellinen kysymys, jonka College van Beroep voor het bedrijfsleven (Alankomaat) on esittänyt riita-asiassa, joka koskee siipikarjanlihan tariffiluokittelua sekä maastaviejälle mainitun luokittelun perusteella maksettavien vientitukien määrän vahvistamista.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Yhteisön lainsäädäntö*

3. Siipikarjanliha-alan yhteisestä markkinajärjestelystä 29 päivänä lokakuuta 1975 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2777/75 [2] luotiin yhteisön ulkopuolisiin maihin suuntautuvalle viennille maksettavia vientitukia koskeva järjestelmä. Mainitun järjestelmän tarkoituksena on turvata samanaikaisesti sekä eurooppalaisten tuotteiden kilpailukyky maailmanmarkkinoilla alentamalla niiden vientihintaa (mainittu hinta, joka Euroopan yhteisön sisällä on yleensä varsin korkea, alennetaan vastaamaan käypää maailmanmarkkinahintaa) että asianomaisen maatalousväestön kohtuullinen elintaso maksamalla tuotteiden maastaviejille tiettyjä rahamääriä (eli tukia), jotka ovat mainitun hintaeron suuruisia.

4. Tukien määrä on riippuvainen maastavietävien tuotteiden tariffiluokittelusta.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — EYVL L 282, s. 77.

Luettelo tuotteista, joille vientitukea myönnetään, sekä mainitun tuen määrä vahvistetaan komission asetuksella noin kolmen kuukauden pituiseksi ajanjaksoksi kyseisten markkinoiden kehityksen perusteella. Pääasiassa käsiteltävänä olevan riita-asian kannalta merkityksellisen ajanjakson kuluessa (vuoden 1986 joulukuun ja vuoden 1987 joulukuun välisenä aikana) on siten tullut sovellettavaksi viisi mainitunlaista asetusta.[3]

B *Kansallinen lainsäädäntö*

5. Algemene wet bestuursrecht -nimisen lain (yleinen hallintolaki)[4] 4 §:n 6 momentissa on säännöksiä hallinnollisen päätöksen tarkastelemisesta uudelleen. Mainitun momentin 1 kohdassa täsmennetään, että "silloin kun hakemus on kokonaan tai osittain päätöksellä hylätty, uusi hakemus voidaan tehdä ainoastaan sillä edellytyksellä, että hakija vetoaa uusiin tosiseikkoihin tai olosuhteiden muutokseen". Momentin 2 kohdassa lisätään, että "jos mihinkään uuteen tosiseikkaan tai olosuhteiden muutokseen ei vedota, hallintoelin voi hylätä hakemuksen viittaamalla aiempaan hylkäävään päätökseensä".

6. Lisäksi mainitun lain 8 §:n 88 momentin 1 kohdan mukaan "tuomioistuin voi toisen asianosaisen tekemän valituksen johdosta tutkia uudelleen tuomion, joka on tullut lopulliseksi, jos asiassa on ilmennyt tosiseikkoja tai olosuhteita, jotka

a) ovat tapahtuneet ennen tuomion antamista;

b) eivät olleet eivätkä voineet kohtuudella olla valittajan tiedossa ennen tuomion antamista ja

c) olisivat saattaneet johtaa toisenlaiseen tuomioon, jos ne olisivat olleet tuomioistuimen tiedossa".

II Tosiseikat ja pääasian käsittelyn vaiheet

7. Alankomaihin sijoittautunut Kühne & Heitz NV -niminen yhtiö (jäljempänä yhtiö Kühne & Heitz) teki vuoden 1986 joulukuun ja vuoden 1987 joulukuun välisenä aikana useita ilmoituksia Alankomaiden tulliviranomaisille saadakseen vientitukea siipikarjanlihaerille. Mainittujen tuotteiden ilmoitettiin kuuluvan tariffin alanimikkee-

3 — Siipikarjanliha-alan vientitukien vahvistamisesta 17 päivänä lokakuuta 1986 annettu komission asetus (ETY) N:o 3176/86 (EYVL L 295, s. 14); 28 päivänä tammikuuta 1987 annettu komission asetus N:o 267/87 (EYVL L 26, s. 33); 27 päivänä huhtikuuta 1987 annettu komission asetus N:o 1151/87 (EYVL L 111, s. 21); 18 päivänä syyskuuta 1987 annettu komission asetus (ETY) N:o 2800/87 (EYVL L 268, s. 47) ja 27 päivänä lokakuuta 1987 annettu komission asetus (ETY) N:o 3205/87 (EYVL L 306, s. 7).

4 — 4.6.1992 annettu laki (Stbl. 1992, s. 315), jota on muutettu useaan otteeseen, erityisesti 12.12.2001 (Stbl. 2001, s. 664).

seen 02.02 B II e) 3, jota sovelletaan "muun siipikarjan (kuin kalkkunan) koipi-reisipaloihin ja niiden paloihin" sen nimikkeistön mukaan, josta säädetään asetuksissa N:o 3176/86, N:o 267/87, N:o 1151/87, N:o 2800/87 ja N:o 3205/87.

8. Productschap voor Pluimvee en Eieren (jäljempänä PVV) [5] maksoi yhtiölle Kühne & Heitz tämän tekemissä ilmoituksissa mainittujen tuotteiden tariffiluokittelun mukaisesti vientitukena ne rahamäärät, joita yhtiö oli vaatinut, ja palautti tämän jälkeen rahamäärän, jonka viimeksi mainittu oli asettanut mainittujen rahamäärien vakuudeksi turvatakseen niiden maksamisen ennen viennin toteutumista (ensimmäinen päätös). [6]

9. Maastavietyjen tuotteiden luonteeseen kohdistuneiden tarkistusten jälkeen PVV määräsi 1.3.1990 vientiyhtiön palauttamaan 970 950,98 Alankomaiden guldenin (NLG) suuruisen rahamäärän sekä asettamaan uudelleen aikaisemmin palautetun vakuuden (jäljempänä toinen päätös). PVV:n mukaan kyseiset tuotteet oli osassa mainitun yhtiön tekemistä vienti-ilmoituksista luokiteltu väärään tariffinimikkeeseen kuuluviksi, mistä PVV:n mukaan aiheutui se, että tukien määrä vahvistettiin virheellisesti ja yhtiölle maksettiin suurempi rahamäärä kuin mihin sillä olisi ollut oikeus. Kyseessä olevat kanankoivet, joissa oli mukana pala selkää, olisi pitänyt ilmoittaa kuuluviksi tariffin alanimikkeeseen 02.02 B II ex g "muut", jota sovelletaan jäännöseriin eli sellaisiin siipikarjanlihan osiin, joista ei ole poistettu luita ja jotka eivät nimenomaisesti kuulu mihinkään muuhun alanimikkeeseen. [7]

10. Yhtiö Kühne & Heitz teki mainitusta päätöksestä oikaisuvaatimuksen, jossa se vastusti PVV:n mukaan aiheettomasti maksetun vientituen takaisinperintää. PVV hylkäsi mainitun oikaisuvaatimuksen 13.12.1990 tekemällään päätöksellä (kolmas päätös).

11. Vientiyritys valitti viimeksi mainitusta päätöksestä College van Beroepiin. [8] Tämä hylkäsi valituksen 22.11.1991 annetulla tuomiolla sillä perusteella, että riidanalaisissa ilmoituksissa mainittuun alanimikkeeseen 02.02 B II e) 3 voidaan luokitella ainoastaan tuotteet, jotka sovellettavien asetusten liitteessä käytettävän sanamuodon mukaisesti sisältävät yksinomaan

5 — Tämä instituutio kattaa karjan, lihan ja munien tuotannon toimialojenväliset ryhmittymät, joiden tarkoituksena on näillä aloilla toimintaa harjoittavien henkilöiden etujen valvominen.

6 — Tämän ratkaisuehdotuksen lukemisen sekä tosiseikkojen ja pääasian oikeudenkäyntimenettelyn ymmärtämisen helpottamiseksi käytän käsiteltävänä olevassa asiassa riitautetuista hallinnollisista päätöksistä aikajärjestyksen mukaista numerointia.

7 — Pääasiassa käsiteltävänä olevan riita-asian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan sovellettavista asetuksista N:o 3176/86, N:o 267/87, N:o 1151/87, N:o 2800/87 ja N:o 3205/87 ilmenee, että tariffin alanimikkeen 02.02 B II ex g mukaisia tukia vastaava rahamäärä on noin 2–3 kertaa pienempi kuin riidanalaisissa ilmoituksissa mainittua tariffin alanimikettä 02.02 B II e) 3 vastaava rahamäärä.

8 — Mainittu tuomioistuin, jonka nimi on taloudellisten asioiden muutoksenhakukollegio, on ainoa toimivaltainen tuomioistuin ratkaisemaan PVV:n kaltaisten toimialojenvälisten ryhmittymien tekemien päätösten laillisuutta koskevia riita-asioita. Vaikka se ei ole minkään saman alan alemman oikeusasteen yläpuolella oleva muutoksenhakuinstanssi, se toimii korkeimpana oikeusasteena, koska sen antamiin tuomioihin ei voida hakea muutosta.

"koipi-reisipaloja ja niiden paloja" eivätkä mitään muuta. Koska sellaiset kanankoivet, joissa on mukana pala selkää, eivät täytä mainittuja tiukkoja ehtoja, ne pitäisi kirjata tariffin jäännöserään 02.02 B II ex g eikä riidanalaisissa ilmoituksissa mainittuun alanimikkeeseen.

12. Tässä kohdin College van Beroep on katsonut, ettei edellä mainittujen tariffien alanimikkeiden sanamuodossa ole mitään sellaista tulkinnanvaraisuutta, mikä antaisi perusteltua aihetta ennakkoratkaisukysymyksen esittämiseen. College van Beroep on tältä osin korostanut, että kyseessä oli nyt erilainen tilanne kuin aikaisemmin erään naudanliha-alan vientitukien vahvistamisesta 25 päivänä syyskuuta 1981 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 2787/81 [9] tulkintaa koskeneen riita-asian yhteydessä. College van Beroep katsoi tuolloin, että eräiden tariffin alanimikkeiden merkitystä ja ulottuvuutta voidaan niiden sanamuoto huomioon ottaen perustellusti pitää epäselvinä, ja päätti esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen. [10]

13. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut asiassa Voogd Vleesimport en -export 5.10.1994 annetussa tuomiossa, [11] että "[kanan]koipea, jossa on mukana osa selkää, on — — pidettävä vanhan nimikkeistön alanimikkeessä 02.02 B II e) 3 ja uuden nimikkeistön alanimikkeessä 0207 41 51 000 tarkoitettuna koipi-reisipalana, jos selkäkappale ei ole niin suuri, että sillä olisi ratkaiseva osuus tuotetta luokiteltaessa." [12] Yhteisöjen tuomioistuin lisäsi, että "sen ratkaisemiseksi, onko kyseessä tällainen tilanne, kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon kansalliset kauppatavat ja tavanomaiset paloittelutavat, koska tosiseikkojen tapahtumahetkellä ei ollut olemassa mitään asiaa koskevaa yhteisön sääntöä." [13]

14. Yhtiö Kühne & Heitz osoitti mainittuun ennakkoratkaisuun vedoten PVV:lle 13.12.1994 ja 3.1.1995 päivätyt hakemukset, joilla se vaati vuoden 1986 joulukuun ja vuoden 1987 joulukuun välisen ajanjakson osalta sille kuuluvia vientitukia, joiden takaisinmaksua siltä oli aiheettomasti vaadittu, sekä niihin liittyviä laillisia etuja vastaavaa rahamäärää (jäljempänä ensimmäinen hakemus). Yhtiö vaati lisäksi vuoden 1987 joulukuun jälkeisiä tukia vastaavaa rahamäärää, johon sillä olisi ollut oikeus siinä tapauksessa, että siipikarjanli-

9 — EYVL L 271, s. 44.

10 — Yhteisöjen tuomioistuin vastasi tähän ennakkoratkaisukysymykseen asiassa 327/82, Ekro, 18.1.1984 annetulla tuomiolla (Kok. 1984, s. 107).

11 — Asia C-151/93, Kok. 1994, s. I-4915. Tämä tuomio on annettu vastauksena alankomaalaisen rikosasioita käsittelevän muutoksenhakutuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen asiassa, jossa eräs yhtiö oli tuomittu alimmassa oikeusasteessa siitä, että se oli vientitukia saadakseen merkinnyt yhteisön ulkopuolisiin maihin suuntautuneen siipikarjanlihan viennin osalta tiettyihin vientikaavakkeisiin virheellisiksi katsottuja tariffinimikkeitä.

12 — Tuomion 20 kohta. Vanha nimikkeistö, johon viitataan, on liitteenä asetuksissa N:o 267/87, N:o 1151/87 ja N:o 2800/87 (joita sovelletaan myös pääasiassa käsiteltävänä olevaan riita-asiaan).

13 — Tuomion 21 kohta.

hapalat olisi asianmukaisesti kirjattu tariffin alanimikkeeseen 02.02 B II e) 3 edellä mainitussa asiassa Voogd Vleesimport en -export annetussa yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa esitetyn nimikkeistöä koskevan tulkinnan mukaisesti (jäljempänä toinen hakemus).

15. PVV hylkäsi mainitun hakemuksen kokonaisuudessaan 11.5.1995 tekemällään päätöksellä (neljäs päätös). Vientiyritys teki mainitusta päätöksestä PVV:lle oikaisuvaatimuksen, jonka tämä myös hylkäsi 21.7.1997 tekemällään päätöksellä (viides päätös, jäljempänä riidanalainen päätös).

16. Mainitun hylkäävän päätöksen perustelut ovat ensimmäisen hakemuksen osalta seuraavat: Ensinnäkin yhteisöjen tuomioistuimen tuomioilla on PVV:n mukaan vaikutuksia yleensä vain tulevaisuuteen nähden. Niillä voi olla välittömiä oikeusvaikutuksia vain tapauksissa, joissa ei ole aikaisemmin annettu kansallisen tuomioistuimen tuomiota. Lisäksi kysymys siitä, voidaanko College van Beroepin tekemä päätös (kuten 22.11.1991 annettu tuomio) ottaa uudelleen tutkittavaksi ja missä laajuudessa näin voidaan tehdä, kuuluu PVV:n mukaan yksinomaan mainitun kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan. Toisen hakemuksen osalta PVV toteaa, että kyseessä olevat vientituet myönnettiin vientiyhtiölle sen omien ilmoitusten perusteella ja ettei yhtiö esittänyt niitä vastaavista päätöksistä mitään oikaisuvaatimusta.

17. Yhtiö Kühne & Heitz valitti mainitusta hylkäävästä päätöksestä College van Beroepiin.

18. Ensimmäisen hakemuksen tarkoituksena oli valittajana olevan yhtiön mukaan ainoastaan saada yhtiölle uusi hallinnollinen päätös, joka perustuisi kyseessä olevan tilanteen selvittämiseen asiakysymyksen osalta uudelleen Algemene wet bestuursrechtin 4 §:n 6 momentin 1 kohdassa säädetyn mukaisesti uuden tosiseikan tai olosuhteiden muutoksen johdosta, joka tässä tapauksessa oli edellä mainittu asiassa Voogd Vleesimport en -export annettu tuomio. Tarkoituksena ei ollut pyytää kyseessä olevan tuomioistuimen päätöksen ottamista uudelleen tutkittavaksi. Valittajana oleva yhtiö väittää toissijaisesti, että PVV ja College van Beroep ovat syyllistyneet edellä mainitut asiassa Ekro ja asiassa Voogd Vleesimport en -export annetut tuomiot huomioon ottaen yhteisön oikeuden törkeään rikkomiseen, mikä perustaa yhtiölle oikeuden saada korvausta sille aiheutuneesta vahingosta, ja että mainittu vahingonkorvaus on suoritettava palauttamalla yhtiölle siltä aiheettomasti takaisinperittyjä vientitukia vastaava rahamäärä. Valittajana oleva yhtiö vaatii vahingonkorvausta myös toisen hakemuksensa yhteydessä saadakseen lisäksi niitä vientitukia vastaavan rahamäärän, joita sillä olisi ollut oikeus vaatia vuoden 1987 joulukuun jälkeisten vientien perusteella.

19. PVV vastustaa vientiyrityksen vaatimuksia. Ensimmäisen hakemuksen osalta se väittää, että 22.11.1991 annettu College van Beroepin tuomio on lainvoimainen ja

ettei sitä Alankomaiden oikeuden mukaan voida ottaa uudelleen tutkittavaksi myöhemmin annetun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perusteella ja ettei asiassa voida asiassa Brasserie du pêcheur ja Factortame annetusta tuomiosta [14] ja asiassa Hedley Lomas annetusta tuomiosta [15] ilmenevä oikeuskäytäntö huomioon ottaen puhua yhteisön oikeuden riittävän selvästä rikkomisesta.

III Ennakkoratkaisukysymys

20. Asianosaisten esittämien väitteiden perusteella College van Beroep voor het bedrijfsleven on päättänyt lykätä asian ratkaisua ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Edellyttääkö yhteisön oikeus ja erityisesti EY 10 artiklaan sisältyvä yhteisöuskollisuuden periaate, että hallintoelimen on tämän tapauksen olosuhteissa, sellaisina kuin ne on tämän välipäätöksen perusteluissa kuvailtu ja kun niitä on siinä täsmennetty, tarkasteltava uudelleen päätöstä, joka on tullut lopulliseksi, varmistaakseen yhteisön oikeuden, sellaisena kuin sitä on myöhemmin annetun ennakkoratkaisun mukaan tulkittava, täysimääräisen vaikutuksen?"

21. Kysymys liittyy valittajana olevan yhtiön ensimmäiseen hakemukseen. Ne käsiteltävänä olevan asian olosuhteet, joihin viitataan, ovat seuraavat: [16] Ensinnäkin mainittu yhtiö on turvautunut kaikkiin käytettävissään oleviin oikeussuojakeinoihin. Toiseksi College van Beroep on päätynyt 22.11.1991 antamassaan tuomiossa sellaiseen yhteisön oikeuden tulkintaan, joka on osoittautunut ristiriitaiseksi sen yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnan kanssa, joka ilmenee edellä mainitussa asiassa Voogd Vleesimport en -export annetusta tuomiosta, joka on annettu myöhemmin. Kolmanneksi College van Beroep ei pyytänyt tässä yhteydessä ennakkoratkaisua yhteisöjen tuomioistuimelta, koska se katsoi tuolloin — tämänhetkisen käsityksensä mukaan virheellisesti — ettei sillä ollut siihen velvollisuutta olemassa oleva alaa koskeva yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon ottaen. [17] Neljänneksi valittajana oleva yhtiö otti yhteyttä hallintoon välittömästi saatuaan tiedon edellä mainitusta asiassa Voogd Vleesimport en -export annetusta tuomiosta.

22. Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii mainitulla kysymyksellä selvittämään, onko kansallisella hallintoelimellä yhteisön oikeuden nojalla velvollisuus selvittää asia uudelleen ja mahdollisesti tarkastella uudelleen sitä koskevaa päätöstään, joka on kaikkien kansallisten oikeussuojakeinojen käyttämisen jälkeen tullut lopulliseksi, jos tämä päätös osoittautuu myöhemmin annetusta yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisusta ilmenevän yhteisön oikeuden tulkinnan vastaiseksi.

14 — Yhdistetyt asiat C-46/93 ja C-48/93, tuomio 5.3.1996 (Kok. 1996, s. I-1029).

15 — Asia C-5/94, tuomio 23.5.1996 (Kok. 1996, s. I-2553).

16 — Ks. ennakkoratkaisupyynnön 6.4 kohdan kymmenes alakohta.

17 — Ks. erityisesti edellä mainittu asiassa Ekro annettu tuomio.

23. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että College van Beroep kiinnittää huomionsa yleisellä tasolla siihen, voiko mainitunlaiseen asian uudelleen selvittämiseen tai jopa hallinnollisen päätöksen tarkastelemiseen uudelleen, johon Alankomaiden oikeuden mukaan on perinteisesti ollut ainoastaan mahdollisuus, olla yhteisön oikeuden nojalla velvollisuus. [18]

24. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa tässä kohdin, että riidanalainen päätös voidaan kumota jo pelkästään sillä perusteella, että se perustuu kansallisen oikeuden virheelliseen tulkintaan, koska toisin kuin mainitussa päätöksessä annetaan ymmärtää, mikään Alankomaiden oikeuden säännös ei lähtökohtaisesti estä sitä, että hallintoelin tarkastelee uudelleen tekemäänsä päätöstä, vaikka päätös on tullut lopulliseksi sen vuoksi, että kaikkiin käytettävissä oleviin oikeussuojakeinoihin on turvauduttu ja vaikka ei ole ilmennyt uutta tosiseikkaa eikä olosuhteiden muutosta.

25. Näin ollen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että riidanalaisen päätöksen kumoaminen olisi vain silloin hyödyllistä ja järkevää, jos olisi selvää, että PVV:llä ei ainoastaan olisi *oikeus* tarkastella uudelleen aiempaa päätöstään vaan että tässä tapauksessa sillä olisi myös *velvollisuus* selvittää maastaviedyn tavaraerän osalta uudelleen, oliko sen osalta oikeutta vientitukiin, ja jos oli, niin kuinka suureen rahamäärään. Siinä tapauksessa, että PVV:llä olisi yhteisön oikeuden nojalla mainitunlainen velvollisuus selvittää asia uudelleen, olisi riidanalainen päätös sitä suuremmalla syyllä kumottava. [19]

26. Tältä osin tosiseikat ja pääasian oikeudenkäyntimenettely osoittavat, että riidanalainen päätös perustuu sille edellytykselle, että ennakkoratkaisuilla voi olla välittömiä oikeusvaikutuksia vain tapauksissa, joissa ei ole (lopulliseksi tullutta) kansallisen tuomioistuimen päätöstä. Lainvoimaisuuden periaatteen noudattaminen estää kansallista hallintoelintä hyväksymästä sellaista uutta hakemusta, jolla riitautetaan aiemmin tehty hallinnollinen päätös, joka on tullut lopulliseksi sen vuoksi, että tuomioistuin on hylännyt siitä tehdyn valituksen.

27. Riidanalaisessa päätöksessä oleva viittaus siihen, voidaanko 22.11.1991 annettu College van Beroepin tuomio — kansallisen oikeuden mukaan — vielä tutkia uudelleen, ja missä laajuudessa näin voidaan tehdä, on ymmärrettävä edellä mainitun edellytyksen valossa. PVV selittää kantaansa pääasian oikeudenkäyntimenettelyssä väitteellä, jonka mukaan tuomion ottaminen uudelleen tutkittavaksi ylimääräisenä muutoksenhakukeinona ei tule kysymykseen, koska sen edellytyksenä on Algemene wet bestuursrechtin 8 §:n 88 momentin mukaan sellaisen tosiseikan ilmeneminen, joka on

18 — Ks. ennakkoratkaisupyynnön 6.4 kohdan kolmas alakohta.

19 — Ks. ennakkoratkaisupyynnön 6.4 kohdan toinen ja kolmas alakohta.

tapahtunut ennen College van Beroepin tuomion antamista, kun taas edellä mainittu asiassa Voogd Vleesimport en -export annettu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio on annettu mainitun ajankohdan jälkeen. [20] Tästä seuraa PVV:n mukaan, että College van Beroepin tuomio on "lainvoimainen" eikä sitä sen vuoksi voida enää riitauttaa. [21] Mainitunlaisissa olosuhteissa ei PVV:n mukaan ole mitään syytä hyväksyä vientiyrityksen uutta hakemusta, vaikka kyseessä olevat kananpalat vastaisuudessa pitäisikin edellä mainitun asiassa Voogd Vleesimport en -export annetun tuomion mukaan luokitella eri tavoin. [22]

28. Katson näin ollen, että ennakkoratkaisukysymys on ymmärrettävä siten, että esitetty aineellinen kysymys on se, onko se, että kansallinen hallintoelin kieltäytyy hyväksymästä yhteisön oikeuteen perustuvaa maksuvaatimusta sillä perusteella, että mainitulla hakemuksella riitautetaan aiemmin tehty hallinnollinen päätös, joka on tullut lopulliseksi sen jälkeen, kun sitä vastaan nostettu kumoamiskanne on lopullisesti hylätty lainvoimaisella päätöksellä, kun mainittu lopullinen päätös perustuu sellaiseen yhteisön oikeuden tulkintaan, joka on myöhemmin annetulla yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisulla kumottu, ristiriidassa yhteisön oikeuden ja erityisesti EY 10 artiklan kanssa.

20 — Ks. ennakkoratkaisupyynnön 5 kohdan kolmas alakohta.
21 — Idem.
22 — Idem.

29. Kaikkien ennakkoratkaisukysymyksen merkitystä ja ulottuvuutta koskevien epäselvyyksien poistamiseksi on tärkeää huomauttaa, ettei ennakkoratkaisukysymys koske kyseessä olevan jäsenvaltion mahdollista vastuuta väitetystä yhteisön oikeuden rikkomisesta. Tämä on kokonaan toinen kysymys, eikä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ole sitä esittänyt. Kuten Alankomaiden hallitus suullisessa käsittelyssä korosti, College van Beroep ei olisi toimivaltainen ratkaisemaan asiaa tältä osin, koska mainitunlainen riidanalainen vastuukysymys kuuluu yksinomaan siviilioikeudellisia asioita käsittelevien tuomioistuinten toimivaltaan.

IV Asianosaisten huomautukset

30. Yhtiö Kühne & Heitz väittää, että toisessa päätöksessä (kyseessä olevien tukien takaisinperintäpäätös), jonka College van Beroep on hyväksynyt, ei ole otettu huomioon tuolloin olemassa ollutta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä (erityisesti edellä mainittua asiassa Ekro annettua tuomiota), joka on myöhemmin vahvistettu edellä mainitussa asiassa Voogd Vleesimport en -export annetulla tuomiolla. Yhtiö väittää ensisijaisesti, että PVV:llä on velvollisuus tarkastella uudelleen mainittua toista päätöstä, koska tämä on ainoa käytettävissä oleva oikeudellinen keino (koska kaikkiin kansallisiin oikeussuojakeinoihin on turvauduttu) tai ainakin tehokkain keino turvata yhteisön oikeuden täysimääräinen vaikutus (nopeampi ja halvempi kuin vahingonkorvausoikeudenkäynti Alankomaiden valtiota vastaan).

Toissijaisesti vientiyhtiö väittää, että kyseessä olevan jäsenvaltion vastuu aktualisoituu, koska kyseessä on selvä yhteisön oikeuden rikkominen, ensisijaisesti tuomioistuimen (College van Beroepin) ja toissijaisesti hallinnon (PVV:n) taholta.

31. PVV väittää, että sellaisen velvollisuuden asettaminen, joka edellyttäisi hallinnollisten päätösten selvittämistä uudelleen, erityisesti käsiteltävänä olevan asian olosuhteissa, johtaisi hallintoelinten osalta tilanteeseen, jota ei voitaisi hyväksyä oikeusvarmuutta ja lainvoimaisuutta koskevien periaatteiden vaarantumisen vuoksi. Muutenkin mahdollisen uudelleenselvittämisen merkitys olisi käsiteltävänä olevassa asiassa pitkälti teoreettinen, koska edellä mainitusta asiassa Voogd Vleesimport en -export annetusta tuomiosta johtuvien seurausten toteuttaminen ei olisi enää mahdollista, koska kyseessä olevien selkäkappaleiden kokoa koskevat tiedot puuttuvat.

32. Alankomaiden hallitus vastustaa PVV:n tavoin sellaisen yleisen velvollisuuden asettamista jäsenvaltioille, joka edellyttäisi hallinnollisten päätösten selvittämistä uudelleen. PVV väittää vedoten menettelyllisen itsemääräämisoikeuden ja oikeusvarmuuden periaatteisiin, että se, että lainvoimaisiksi tulleet tuomiot ja sellaiset hallinnolliset päätökset, joita ei ole riitautettu tai kumottu, ovat lähtökohtaisesti lopullisia, kuten Alankomaiden oikeudessa nimenomaisesti säädetään, on sopusoinnussa yhteisöjen tuomioistuimen asettaman vastaavuusperiaatteen ja toimivuusperiaatteen kanssa. Käsiteltävänä olevan asian olosuhteet eivät myöskään oikeuta poikkeamaan kyseessä olevien päätösten koskemattomuuden periaatteesta.

33. Ranskan hallituksen mukaan on välttämätöntä, että oikeusvarmuuden periaatteelle ja sitä ilmentävälle lopullisen lainvoimaisuuden kunnioittamiselle annetaan etusija laillisuusperiaatteeseen nähden. Tämä koskee Ranskan hallituksen mukaan myös tapauksia, joissa kyseessä olevasta hallintotoimesta ei ole valitettu tuomioistuimeen tai joissa valitus on hylätty liian myöhään tehtynä. Lisäksi sellaisen velvollisuuden saattaminen osaksi yhteisön oikeutta, jonka mukaan lopulliseksi tullutta hallinnollista päätöstä olisi tarkasteltava uudelleen, vaarantaisi menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatteen toteutumisen. Tähän ennakkoratkaisukysymykseen on siten Ranskan hallituksen mukaan vastattava kieltävästi edellyttäen kuitenkin, että noudatetaan vastaavuusperiaatetta, joka sitoo jäsenvaltioita menettelyllisestä itsemääräämisoikeudesta huolimatta.

34. Euroopan yhteisöjen komissio katsoo Alankomaiden ja Ranskan hallitusten tavoin, että vastauksen on oltava kieltävä joko oikeusvarmuuden periaatteen tai menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatteen nojalla, kallistuen kuitenkin jonkin verran enemmän ensiksi mainitun puoleen.

35. Mitä tulee EFTAn valvontaviranomaiseen (Euroopan vapaakauppaliitto), myös se on kieltävän vastauksen kannalla menettelyllisen itsemääräämisoikeuden osalta.

V Asian arviointi

36. Sellaisten ennakkoratkaisujen tavoin, joilla todetaan yhteisön toimenpide pätemättömäksi,[23] myös tulkintatuomioilla on lähtökohtaisesti taannehtiva vaikutus.

37. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan "tulkinnalla, jonka yhteisöjen tuomioistuin EY:n perustamissopimuksen 177 artiklassa [josta on tullut EY 234 artikla] sille annettua toimivaltaa käyttäen antaa yhteisön oikeussäännölle, selvennetään ja täsmennetään — — kyseisen oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta niin, että yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnasta ilmenee, miten tätä oikeussääntöä täytyy tai olisi täytynyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulosta lähtien".[24]

38. Sellaisen tulkintatuomion, jolla on ainoastaan oikeutta vahvistava luonne ja jolla ei muodosteta oikeutta, "vaikutukset alkavat [lähtökohtaisesti] tulkitun säännön voimaantulopäivästä".[25] Edellä mainitun vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan "tuomioistuin voi ja sen pitää soveltaa näin tulkittua sääntöä ennen ennakkoratkaisupyyntöön annettua tuomiota syntyneisiin ja muodostettuihin oikeussuhteisiin, jos edellytykset muutoin tällaisen säännön soveltamiseen liittyvien riitojen viemisestä toimivaltaiseen tuomioistuimeen täyttyvät".[26]

39. Mainitunlainen periaate estää sen, ettei yhteisön oikeus sovellettaessa ajan mittaan vääristy soveltamisen yhtenäisyyden ja täysimääräisen tehokkuuden kustannuksella. On välttämätöntä, että tämän periaatteen noudattaminen kuuluu yhtenä tavoitteena ennakkoratkaisumenettelyyn, jolla pyritään tuomioistuinten välisen yhteistyön avulla turvaamaan yhteisön oikeuden yhtenäinen soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa.[27]

40. Kun yhteisöjen tuomioistuin varasi itselleen mahdollisuuden rajoittaa tulkintatuomioidensa taannehtivaa vaikutusta asias-

23 — Ks. asia C-228/92, Roquette Frères, tuomio 26.4.1994 (Kok. 1994, s. I-445, 17 kohta).

24 — Tämä periaate on asetettu asiassa 61/79, Denkavit italiana, tuomio 27.3.1980 (Kok. 1980, s. 1205, Kok. Ep. V, s. 149, 16 kohta) ja yhdistetyissä asioissa 66/79, 127/79 ja 128/79, Salumi ym., tuomio 27.3.1980 (Kok. 1980, s. 1237, Kok. Ep. V, s. 165, 9 kohta) sekä vahvistettu useaan otteeseen, ks. erityisesti asia 811/79, Ariete, tuomio 10.7.1980 (Kok. 1980, s. 2545, 6 kohta); asia 826/79, Mireco, tuomio 10.7.1980 (Kok. 1980, s. 2559, 7 kohta); asia 309/85, Barra ym., tuomio 2.2.1988 (Kok. 1988, s. 355, Kok. Ep. IX, s. 327, 11 kohta); asia 24/86, Blaizot ym., tuomio 2.2.1988 (Kok. 1988, s. 379, Kok. Ep. IX, s. 339, 27 kohta); asia C-62/93, BP Soupergaz, tuomio 6.7.1995 (Kok. 1995, s. I-1883 39 kohta); yhdistetyt asiat C-367/93–C-377/93, Roders ym., tuomio 11.8.1995 (Kok. 1995, s. I-2229, 42 kohta); asia C-137/94, Richardson, tuomio 19.10.1995 (Kok. 1995, s. I-3407, 31 kohta); asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4921, 141 kohta); yhdistetyt asiat C-197/94 ja C-252/94, Bautiaa ja Société française maritime, tuomio 13.2.1996 (Kok. 1996, s. I-505, 47 kohta); asia C-188/95, Fantask ym., tuomio 2.12.1997 (Kok. 1997, s. I-6783, 36 kohta); asia C-231/96, Edis, tuomio 15.9.1998 (Kok. 1998, s. I-4951, 15 kohta); asia C-262/96, Sürül, tuomio 4.5.1999 (Kok. 1999, s. I-2685, 107 kohta); asia C-184/99, Grzelczyk, tuomio 20.9.2001 (Kok. 2001, s. I-6193, 50 kohta) ja asia C-347/00, Barreira Pérez, tuomio 3.10.2002 (Kok. 2002, s. I-8191, 44 kohta).

25 — Ks. erityisesti edellä mainitun asiassa Richardson annetun tuomion 33 kohta.

26 — Ks. edellä alaviitteessä 24 mainittu oikeuskäytäntö.

27 — Ks. erityisesti asia 166/73, Rheinmühlen, tuomio 16.1.1974 (Kok. 1974, s. 33, Kok. Ep. II, s. 195, 2 kohta) ja asia 283/81, Cilfit ym., tuomio 6.10.1982 (Kok. 1982, s. 3415, Kok. Ep. VI, s. 537, 7 kohta). Tämä yhteisön oikeuden soveltamista koskeva yhtenäisyysvaatimus on erityisen pakottava silloin, kun on kyse yhteisön toteuttaman toimen pätevyydestä eikä ainoastaan sen tulkinnasta. Ks. samoin asia 314/85, Foto-Frost, tuomio 22.10.1987 (Kok. 1987, s. 4199, Kok. Ep. IX, s. 235, 15 kohta).

sa Defrenne 8.4.1976 annetussa tuomiossa (EY 234 artiklan sanamuodon vastaisesti)[28] oikeusvarmuuteen liittyvistä pakottavista syistä, jotka liittyivät kaikkiin tapauksessa esillä olleisiin sekä julkisiin että yksityisiin intresseihin, kyse oli ainoastaan poikkeustilanteesta.[29]

41. Kuten edellä mainituissa asiassa Roders ym. sekä asiassa Bautiaa ja Société française maritime annetuissa tuomioissa korostetaan, "yhteisöjen tuomioistuin on tullut tällaiseen tulokseen vain hyvin täsmällisesti määritetyissä olosuhteissa".[30] Tuomioissa täsmennetään, että näin tapahtui, "kun oli vaarana aiheutua vakavia taloudellisia seurauksia, mikä johtui erityisesti lukuisista vilpittömässä mielessä tehdyistä oikeussuhteista, jotka perustuivat pätevänä ja voimassa olevana pidettyyn säännöstöön, ja kun oli ilmeistä, että objektiivinen ja huomattava epäselvyys yhteisön säännösten oikeusvaikutuksista oli kannustanut yksityishenkilöitä ja kansallisia viranomaisia yhteisön säännösten vastaiseen toimintaan; tätä epävarmuutta oli myös lisännyt muiden jäsenvaltioiden ja komission toiminta".[31] Yhteisöjen tuomioistuin joutui siten "rajoittamaan kaikkien asianosaisten mahdollisuutta vedota mainitulla tavalla tulkittuun säännökseen, kun seurauksena oli vilpittömässä mielessä tehtyjen oikeussuhteiden vaarantuminen", mutta rajoitus koski yksinomaan mainitunlaisia olosuhteita.[32]

42. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan "tällainen rajoitus voidaan — — tehdä ainoastaan pyydettyä tulkintaratkaisua koskevassa tuomiossa itsessään".[33] On näet niin, että "yhteisön oikeuden yhdenmukaisen ja yleisen soveltamisen perusvaatimuksesta johtuu, että yksinomaan yhteisöjen tuomioistuimen asiana on päättää sen antaman tulkinnan ajallisesta rajoittamisesta".[34]

43. Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole rajoittanut edellä mainitun asiassa Voogd Vleesimport en -export annetun tuomionsa ajallista ulottuvuutta. Tästä seuraa, että mainitulla tuomiolla on välttämättä taannehtiva vaikutus eli sitä sovelletaan ennen

28 — EY 231 artiklan mukaan yhteisöjen tuomioistuin voi yhteisön säädöstä koskevan kumoamiskanteen yhteydessä katsoessaan sen tarpeelliseksi todeta, miltä osin mitättömäksi julistetun asetuksen vaikutuksia on pidettävä pysyvinä. Perustamissopimuksessa ei ole vastaavia määräyksiä ennakkoratkaisujen mitättömäksi julistamisen tai tulkinnan osalta.

29 — Asia 43/75, Defrenne, tuomio 8.4.1975 (Kok. 1976, s. 455, Kok. Ep. III, s. 63, 69–75 kohta).

30 — Edellä mainitun asiassa Roders ym. annetun tuomion 43 kohta sekä asiassa Bautiaa ja Société française maritime annetun tuomion 48 kohta.

31 — Idem.

32 — Edellä mainitun asiassa Defrenne annetun tuomion jälkeisiä tapauksia, joissa yhteisöjen tuomioistuin on joutunut antamaan mainitunlaisen rajoituksen, on vähän. Ks. näistä asia C-262/88, Barber, tuomio 17.5.1990 (Kok. 1990, s. I-1889, Kok. Ep. X, s. 425); asia C-163/90, Legros ym., tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4625, Kok. Ep. XIII, s. I-53); asia C-126/94, Cadi Surgelés ym., tuomio 7.11.1996 (Kok. 1996, s. I-5647); asia C-437/97, EKW ja Wein & Co, tuomio 9.3.2000 (Kok. 2000, s. I-1157) sekä edellä mainitut asioissa Blaizot ym., Bosman ja Sürül annetut tuomiot. Tämänkaltaisissa tapauksissa yhteisöjen tuomioistuin huolehtii yleensä siitä, että sen ennakkoratkaisuilla on taannehtiva vaikutus, kun kyse on pääasian riidan asianosaisista ja henkilöistä, jotka ovat ennen mainittujen tuomioiden antamispäivämäärää nostaneet kanteen tai esittäneet vastaavan vaatimuksen sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

33 — Ks. erityisesti edellä mainitun asiassa Denkavit italiana annetun tuomion 18 kohta; asiassa Ariete annetun tuomion 8 kohta; asiassa Mireco annetun tuomion 9 kohta; asiassa Blaizot ym. annetun tuomion 28 kohta; asiassa Legros ym. annetun tuomion 30 kohta; asiassa Bosman annetun tuomion 142 kohta ja asiassa EKW ja Wein & Co annetun tuomion 57 kohta.

34 — Idem.

sen antamista syntyneisiin ja tehtyihin oikeussuhteisiin, erityisesti niihin oikeussuhteisiin, jotka syntyivät yhtiön Kühne & Heitz ja PVV:n välille riidanalaisissa ilmoituksissa (jotka tehtiin vuoden 1986 joulukuun ja vuoden 1987 joulukuun välisenä aikana) tarkoitettujen vientien osalta.

44. Mielestäni PVV:n olisi pitänyt tehdä mainitusta tuomiosta tarvittavat päätelmät. Se ei olisi saanut kieltäytyä hyväksymästä valittajana olevan yhtiön hakemusta, joka perustui tästä tuomiosta ilmenevään asiaa koskevista asetuksista annettuun yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaan, ainoastaan sillä perusteella, että hakemuksen hyväksyminen olisi ollut ristiriidassa lainvoimaisuusperiaatteen kanssa, koska mainitulla hakemuksella riitautettiin sellainen aiemmin tehty hallinnollinen päätös, joka oli tullut lopulliseksi sen jälkeen, kun siitä tehty valitus oli hylätty sellaisella tuomioistuimen päätöksellä, jolla on mainittu lainvoimaisuusvaikutus.[35]

45. On tärkeää huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on varsin painokkaasti todennut, että "yhteisön oikeuden luonteesta johtuvien olennaisten vaatimusten kanssa eivät ole yhteensoveltuvia mitkään sellaiset kansallisen oikeusjärjestyksen säännökset tai lainsäädännölliset, hallinnolliset taikka tuomioistuinkäytännöt, jotka saattaisivat heikentää yhteisön oikeuden tehokkuutta siten, että niiden perusteella niiden soveltamisajankohtana yhteisön oikeuden soveltamiseen toimivaltaisilla tuomioistuimilla ei olisi toimivaltaa syrjäyttää tarvittavalla tavalla sellaisia kansallisen lain säännöksiä, jotka mahdollisesti estävät — vaikkakin vain tilapäisesti — yhteisön normien täyden tehokkuuden".[36]

46. Tämä varsin painokas toteamus perustuu yhteisön oikeuden suoran sovellettavuuden[37] ja ensisijaisuuden periaatteisiin.[38]

47. Mainittu toteamus perustuu myös eräisiin perustamissopimuksen määräyksiin, erityisesti EY 10 artiklaan. Yhteisöjen tuomioistuin on huomauttanut edellä mainitussa asiassa Factortame ym. annetussa tuomiossa, että "perustamissopimuksen 5 artiklassa [josta on tullut EY 10 artikla] vahvistetun yhteistyöperiaatteen perusteella kansallisten tuomioistuinten asiana on turvata yhteisön oikeuden oikeussääntöjen välittömään oikeusvaikutukseen perustuva yksityisten oikeussuoja".[39] Mainittu viittaus EY 10 artiklan määräyksiin on myös asiassa Francovich ym. 19.11.1991 annetussa tuomiossa,[40] jossa sillä perustellaan jäsenvaltioiden velvollisuutta korvata yhteisön oikeutta rikkomalla yksityisille aiheuttamansa vahingot. Tältä osin yhtei-

35 — Tarkemmin sanottuna pitäisi puhua pikemminkin lopullisesta oikeusvoimasta kuin oikeusvoimasta. College van Beroepin tuomioihin ei voida hakea muutosta (lukuun ottamatta mahdollisuutta ottaa tuomio uudelleen tutkittavaksi ylimääräisenä muutoksenhakukeinona). Näiden kahden käsitteen välisestä erosta ks. yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa C-224/01, Köbler, 8.4.2003 esittämäni ratkaisuehdotuksen 96 kohta.

36 — Ks. asia 106/77, Simmenthal, tuomio 9.3.1978 (Kok. 1978, s. 629, Kok. Ep. IV, s. 73, 2 kohta) ja asia C-213/89, Factortame ym., tuomio 19.6.1990 (Kok. 1990, s. I-2433, Kok. Ep. X, s. 453, 20 kohta).

37 — Ks. edellä mainitussa asiassa Simmenthal annetun tuomion 14–16 kohta ja asiassa Factortame ym. annetun tuomion 18 kohta.

38 — Ks. edellä mainitussa asiassa Simmenthal annetun tuomion 17 ja 18 kohta ja asiassa Factortame ym. annetun tuomion 18 kohta.

39 — Tuomion 19 kohta.

40 — Yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, Kok. 1991, s. I-5357, Kok. Ep. XI, s. I-467.

söjen tuomioistuin on huomauttanut, että viimeksi mainitut toteuttavat EY 10 artiklan nojalla "kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia yhteisön oikeudesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi". [41] Yhteisöjen tuomioistuin täsmentää, että "näihin velvoitteisiin kuuluu velvoite poistaa lainvastaiset seuraukset, jotka aiheutuvat yhteisön oikeuden rikkomisesta". [42]

48. Edellä mainitussa asiassa Simmenthal ja asiassa Factortame ym. annetuissa tuomioissa puututtiin kansallisen tuomioistuimen ja kansallisen lainsäädännön väliseen suhteeseen. On mielenkiintoista havaita, että mainituissa kahdessa asiassa riitautetut kansalliset säännökset olivat varsin merkityksellisiä; toinen oli perustuslain tasoinen ja toinen kyseessä olevaan kansalliseen oikeusjärjestelmään varsin syvälle juurtunut.

49. Edellä mainitussa asiassa Simmenthal oli osaksi kyse Italian oikeuden säännöksestä, jonka mukaan kansallisen lain ja yhteisön oikeuden säännöksen välisen ristiriidan ratkaiseminen kuuluu Corte costituzionale -nimiselle tuomioistuimelle (Italia), ja kansallisen tuomioistuimen osuus rajoittuu mainitun lain perustuslainvastaisuutta koskevan kysymyksen esittämiseen.

50. On tärkeää huomauttaa, että mainittu kansallisen lain ja yhteisön oikeuden välinen ristiriita oli otettu esiin eräässä aikaisemmassa ennakkoratkaisussa, joka annettiin vastaukseksi saman ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen perusteettoman edun palauttamista koskevan kanteen yhteydessä esittämään kysymykseen. Yhteisöjen tuomioistuin korosti tällöin, että ennakkoratkaisumenettelyä koskevien EY 234 artiklan määräysten tehokas vaikutus "heikentyisi, jos kansallinen tuomioistuin ei voisi välittömästi soveltaa yhteisön oikeutta yhteisöjen tuomioistuimen päätöksen tai oikeuskäytännön mukaisesti". [43]

51. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut yhteisön oikeuden suoraa sovellettavuutta ja ensisijaisuutta koskevien periaatteiden sekä EY 10 ja EY 234 artiklan määräysten perusteella, että "kansallinen tuomioistuin, jonka tehtävänä on toimivaltansa rajoissa soveltaa yhteisön oikeussääntöjä, on velvollinen varmistamaan näiden oikeussääntöjen täyden vaikutuksen niin, että se tarvittaessa jättää omasta aloitteestaan soveltamatta kaikkia yhteisön oikeuden kanssa ristiriidassa olevia kansallisia sääntöjä, vaikka ne olisi annettu myöhemmin kuin kyseiset yhteisön oikeussäännöt, eikä sen tarvitse pyytää tai odottaa näiden kansallisten oikeussääntöjen poistamista lainsäädäntöteitse tai jollakin muulla perustuslain mukaisella tavalla". [44]

52. Edellä mainitussa asiassa Factortame ym. oli kyse perinteisestä "common law" -säännöksestä, jonka nojalla brittiläisillä tuomioistuimilla ei ollut toimivaltaa määrätä lakien soveltamista lykkääviä väliaikaisia toimenpiteitä silloinkaan, kun on

41 — Ks. edellä mainitussa asiassa Francovich ym. annetun tuomion 36 kohta.

42 — Idem.

43 — Ks. edellä mainitussa asiassa Simmenthal annetun tuomion 20 kohta.

44 — Ks. edellä mainitussa asiassa Simmenthal annetun tuomion 24 kohta.

perusteltua syytä epäillä, että mainitut lait ovat ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa ja kun tästä syystä olisi esitettävä tulkintaa koskeva ennakkoratkaisupyyntö.

53. Yhteisöjen tuomioistuin on korostanut edellä mainitussa asiassa Simmenthal annetun tuomion jatkeeksi, että EY 234 artiklassa luodun järjestelmän tehokas vaikutus "heikentyisi, jos kansallinen tuomioistuin, joka lykkää asian ratkaisemista siihen asti, kun yhteisöjen tuomioistuin on vastannut sen esittämään kysymykseen, ei voisi määrätä väliaikaisista toimista ennen kuin se on tehnyt päätöksensä yhteisöjen tuomioistuimen antaman vastauksen pohjalta". [45] Samoin yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että "kansallisen tuomioistuimen, jonka ratkaistavaksi on saatettu yhteisön oikeutta koskeva asia ja joka katsoo, että ainoa este sille, että se määräisi väliaikaisista toimista, on kansallinen oikeussääntö, on jätettävä soveltamatta tätä oikeussääntöä". [46]

54. Mainittu velvollisuus jättää soveltamatta kaikkia kansallisia oikeussäännöksiä, jotka ovat esteenä yhteisön oikeuden täysimääräisen tehokkuuden toteutumiselle, ei koske yksinomaan kansallisia tuomioistuimia vaan myös hallintoa.

55. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut jopa ennen edellä mainitussa asiassa Simmenthal annettua tuomiota asiassa komissio vastaan Italia 13.7.1972 annetussa tuomiossa, [47] että yhteisön oikeuden oikeusvaikutus, sellaisena kuin se on vahvistettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevalla ennakkoratkaisulla, "käsittää kansallisten toimivaltaisten viranomaisten osalta itsestään vaikuttavan kiellon soveltaa perustamissopimuksen kanssa yhteen sopimattomaksi tunnustettua kansallista säännöstä ja tarvittaessa velvoitteen antaa tarpeellisia määräyksiä yhteisön oikeuden täyden vaikutuksen toteuttamisen helpottamiseksi". [48]

56. Mainitussa asiassa Italian hallintoa moitittiin siitä, että se jatkoi erään lakisäätеisen kansallisen veron perimistä, vaikka yhteisöjen tuomioistuin oli eräässä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa ennakkoratkaisussa jo todennut mainitun veron laittomaksi.

57. On tärkeää huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on korostanut, että väite, jonka mukaan sellaisenaan sovellettavan yhteisön säännön rikkominen voidaan lopettaa ainoastaan toteuttamalla toimenpiteitä, jotka ovat valtiosääntöoikeuden kannalta asianmukaisia riidanalaisen maksun käyttöön ottavan säännöksen kumoamiseksi, "johtaisi siihen, että yhteisen säännön soveltaminen olisi alisteisessa suhteessa kunkin jäsenvaltion oikeuteen ja tarkemmin ilmaistuna siihen, että tämä soveltaminen olisi mahdotonta niin kauan kuin kansallinen laki olisi sen kanssa ristiriidassa". [49] Yhteisöjen tuomioistuin lisää, että "yhteisön tavoitteiden toteuttaminen

45 — Ks. edellä mainitussa asiassa Factortame ym. annetun tuomion 22 kohta.

46 — Ks. edellä mainitussa asiassa Factortame ym. annetun tuomion 23 kohta.

47 — Asia 48/71, komissio v. Italia (Kok. 1972, s. 529, Kok. Ep. II, s. 19).

48 — Ks. edellä mainitussa asiassa komissio v. Italia annetun tuomion 7 kohta.

49 — Ks. edellä mainitussa asiassa komissio v. Italia annetun tuomion 6 kohta.

edellyttää, että — — yhteisön oikeuden sääntöjä sovelletaan täysimääräisesti samasta hetkestä alkaen ja samoin oikeusvaikutuksin koko yhteisön alueella ilman, että jäsenvaltiot voisivat asettaa soveltamiselle minkäänlaisia esteitä". [50] Yhteisöjen tuomioistuin toteaa samansuuntaisesti, että "se, että jäsenvaltiot ovat luovuttaneet yhteisölle perustamissopimuksen määräysten mukaisesti oikeuksia ja toimivaltaa, rajoittaa lopullisesti niiden itsemääräämisoikeutta, eikä tätä vastaan voida vedota minkäänlaisiin valtionsisäisen oikeuden säännöksiin". [51]

58. Mainitusta oikeuskäytännöstä seuraa, että hallinnolla on velvollisuus jättää soveltamatta kaikkia kansallisia säännöksiä, jopa perustuslain tasoisia säännöksiä, jos ne estävät yhteisön oikeuden tosiasiallisen toteutumisen. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tämän hallinnolla olevan velvoitteen olemassaolon useaan otteeseen uudelleen ja vertaillut sitä kansallisella tuomioistuimella olevan velvoitteen kanssa. [52]

59. Tässä kohdin edellä mainittu asiassa Larsy annettu tuomio ansaitsee erityistä huomiota, koska siinä käsitellään kysymystä oikeusvoimaisuuden soveltamisesta kansallisessa hallinnossa. Mainittu kysymys on varsin lähellä käsiteltävänä olevassa asiassa esitettyä.

60. Vaikka on hieman ikävystyttävää selostaa pääasian tosiseikastoa ja oikeudenkäyntimenettelyä, niiden esitteleminen on yhteisöjen tuomioistuimen antaman vastauksen täsmällisen merkityksen ja ulottuvuuden kartoittamiseksi hyödyllistä.

61. Mainittu kysymys esitettiin riita-asiassa, jossa olivat vastakkain yksityishenkilö ja Belgian sosiaaliturvaviranomainen ja jossa oli kyse ensiksi mainitun oikeudesta vanhuuseläkkeeseen. Myönnettyään asianomaiselle ensin täysimääräisen eläkkeen hallintoviranomainen pienensi sitä, koska Ranskan viranomaiset olivat jo myöntäneet kyseiselle henkilölle vanhuuseläkkeen. Viimeksi mainittu nosti tästä hallinnollisesta päätöksestä kanteen Tribunal du travail de Tournaissa (Belgia). Tuomioistuin hylkäsi mainitun kanteen. Koska tuomiota ei annettu tiedoksi, se ei tullut lainvoimaiseksi.

62. Vain vähän tämän jälkeen vastaavanlaisessa tilanteessa oleva asianomaisen veli saattoi saman tuomioistuimen käsiteltäväksi samanlaisen kanteen. Kyseinen tuomioistuin päätti esittää yhteisöjen tuomioistuimelle useita ennakkoratkaisukysymyksiä, jotka koskivat etuuksien päällekkäisyyden estämistä ja niiden maksamista jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toimesta. Asiassa annetun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion mukaisesti ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin hyväksyi asianomaisen veljen nostaman kanteen.

63. Asianomainen vaati toimivaltaista hallintoelintä korjaamaan tilanteen kyseisen ennakkoratkaisun mukaiseksi. Hallintoelin

50 — Ks. edellä mainitussa asiassa komissio v. Italia annetun tuomion 8 kohta.

51 — Ks. edellä mainitussa asiassa komissio v. Italia annetun tuomion 9 kohta.

52 — Ks. erityisesti asia 103/88, Fratelli Costanzo, tuomio 22.6.1989 (Kok. 1989, s. 1839, Kok. Ep. X, s. 95, 33 kohta); asia C-101/91, komissio v. Italia, tuomio 19.1.1993 (Kok. 1993, s. I-191, 24 kohta) ja asia C-118/00, Larsy, tuomio 28.6.2001 (Kok. 2001, s. I-5063, 52 kohta).

menetteli osittain kyseisen pyynnön mukaisesti tarkistamalla asianomaisen oikeuksia (muuttamalla eläkkeen täysimääräiseksi), mutta ainoastaan osittain, eikä siis kokonaisuudessaan, taannehtivasti (hallintoelin sovelsi erään yhteisön sosiaaliturva-alan asetuksen säännöksiä, jotka soveltuivat tilanteeseen huonosti). Asianomainen valitti Tribunal du travail de Tournain antamasta tuomiosta ja vaati Belgian valtion saattamista vastuuseen väittämästään hallinnon taholta tapahtuneesta yhteisön oikeuden rikkomisesta saadakseen korvauksen vahingostaan.

64. Tässä yhteydessä kyseinen hallintoelin väitti, että väitetty yhteisön oikeuden rikkominen oli perusteltua, koska lainvoimaisuuden noudattamista koskeva kansallisen oikeuden säännös esti sitä muuttamasta riidanalaista hallinnollista päätöstä taannehtivin oikeusvaikutuksin.

65. Yhteisöjen tuomioistuin on tältä osin todennut, että mainitun väitteen kumoaa se, että kyseinen hallintoelin on osittain muuttanut päätöstään taannehtivasti.[53] Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin ei ole jättänyt asiaa mainitunlaisen toteamuksen varaan. Se on lisäksi todennut, että "siltä osin kuin kansalliset menettelysäännökset [joiden mukaan asian lainvoimaisuutta on kunnioitettava] estivät yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvien Larsyn [asianomainen] oikeuksien tosiasiallisen turvaamisen, Inastin [kyseinen hallintoelin] olisi pitänyt olla soveltamatta niitä".[54] Yhteisöjen tuomioistuin perustaa kyseisen väitteen yhteisön oikeuden ensisijaisuuden periaatteeseen. Tämä ilmenee kansallisen tuomioistuimen ja hallinnon tehtävien osalta edellä mainitusta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jossa sovelletaan samaa periaatetta.[55]

66. Mielestäni edellä mainitussa asiassa Larsy annetussa tuomiossa annettu yhteisöjen tuomioistuimen vastaus on analogisesti sovellettavissa pääasiassa käsiteltävänä olevassa riita-asiassa käsillä olevaan tilanteeseen, vaikka se kansallisen tuomioistuimen päätös, johon kyseinen hallintoelin (em. asiassa Larsy) vetosi, ei ollut lopullinen silloin, kun viimeksi mainittu teki riidanalaisen päätöksen, eikä siis lainvoimainen tai lopullisesti oikeusvoimainen kuten käsiteltävänä olevassa asiassa. Katson, ettei kyseinen tuomioistuimen päätöksen ulottuvuuteen perustuva ero ole ratkaiseva. Yhteisön oikeuden ensisijaisuuden periaate velvoittaa hallintoa yhtä lailla riippumatta siitä, onko sen käsiteltävänä oleva päätös lainvoimainen vai lopullisesti oikeusvoimainen.[56] Kyseinen ensisijaisuusperiaate estää sen, että kansallinen hallintoelin voisi kieltäytyä hyväksymästä yhteisön oikeuteen perustuvaa yksityishenkilön hakemusta sillä perusteella, että kyseisellä hakemuksella pyritään riitauttamaan aikaisempi hallinnollinen

53 — Ks. edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion 54 kohta.

54 — Ks. edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion 53 kohta.

55 — Ks. edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion 51 ja 52 kohta.

56 — Olen osoittanut jo edellä mainitussa asiassa Köbler esittämässäni ratkaisuehdotuksessa (106 kohta), ettei lopullisen oikeusvoimaisuuden kunnioittamisen kaltaista kansallista oikeussääntöä voida yhteisön oikeuden ensisijaisuusperiaatteen nojalla soveltaa yksityishenkilön vahingoksi siten, että hylätään sellainen yhteisön oikeuteen perustuva korvauskanne, joka on nostettu sen johdosta, että ylimmän asteen tuomioistuin on rikkonut yhteisön oikeutta.

päätös, joka on kestänyt tuomioistuinkontrollin, riippumatta siitä, onko tuomioistuimen päätös lainvoimainen vai lopullisesti oikeusvoimainen.

67. Kyseinen päätelmä on myös suoran sovellettavuuden periaatteen ja EY 10 artiklan määräysten perusteella velvoittava edellä mainittujen asiassa Simmenthal ja asiassa Factortame ym. annettujen tuomioiden mukaan sekä edellä mainittuun asiassa Francovich ym. annettuun tuomioon vertailtaessa.

68. Mielestäni mainitussa tarkastelussa ei pyritä kyseenalaistamaan menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatetta sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sen tähän mennessä tuonut esiin ja toteuttanut.

69. Tässä kohdin on tärkeää huomauttaa, että mainittu periaate on otettu esiin prekluusioseuraamusta koskevien kannemääräaikojen vahvistamisen yhteydessä, erityisesti perusteettoman edun palauttamista koskevien kanteiden osalta.[57] Yhteisöjen tuomioistuin on soveltanut sitä myös erityisesti tiettyjen sellaisten edellytysten osalta, jotka koskevat valtion saattamista vastuuseen yhteisön oikeuden rikkomisesta[58] tai kansallisen tuomioistuimen osuutta yhteisön oikeuteen nojautuvien perusteiden osalta.[59]

70. Päättelen mainitun oikeuskäytännön perusteella, että menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatetta on sovellettava siltä osin kuin on kyse yhteisön oikeuteen perustuvan oikeuden toteuttamisesta tuomioistuinteitse, mutta ei siltä osin kuin kyse on siitä, onko mainitunlainen oikeus olemassa. On tärkeää pitää mielessä, että laajentamalla menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatteen ulottuvuutta nykyisestä yhteisön oikeuteen perustuvien oikeuksien olemassaolo saatettaisiin riippuvaiseksi eri jäsenvaltioiden sisäisten oikeussäännösten tilasta. Tällainen tilanne olisi vaikeasti yhteensovitettavissa yhteisön oikeuden luonteesta johtuvien vaatimusten kanssa, jotka liittyvät erityisesti ensisijaisuuden ja yhtenäisen soveltamisen periaatteisiin. Tässä kohdin on pakko todeta, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole valinnut tätä menettelyä tuodakseen esiin yksityishenkilöillä olevan oikeuden korvaukseen, jonka perusta on suoraan yhteisön oikeudessa.

71. Näiden päätelmien perusteella katson, että menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaate ei koske sellaisen oikeuden mahdollista myöntämistä yksityishenkilöille,

57 — Ks. erityisesti asia 33/76, Rewe, tuomio 16.12.1976 (Kok. 1976, s. 1989, Kok. Ep. III, s. 271, 6 kohta) ja asia 45/76, Comet, tuomio 16.12.1976 (Kok. 1976, s. 2043, 19 kohta) sekä edellä mainitussa asiassa Fantask ym. annetun tuomion 52 kohta ja asiassa Edis annetun tuomion 26 kohta.

58 — Ks. edellä mainitussa asiassa Francovich ym. annetun tuomion 42 ja 43 kohta sekä asiassa Brasserie du pêcheur ja Factortame annetun tuomion 67 kohta.

59 — Ks. asia C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4599, 12 kohta ja sitä seuraavat kohdat) sekä yhdistetyt asiat C-430/93 ja C-431/93, Van Schijndel ja Van Veen, tuomio 14.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4705, 17 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

jonka mukaan hallintoelin tutkii aineellisesti maksuvaatimuksen, joka perustuu yhteisön oikeuteen, sellaisena kuin sitä on ennakkoratkaisussa tulkittu, silloinkaan kun kyseisellä hakemuksella riitautetaan lopulliseksi tullut hallinnollinen päätös.

72. Sitä vastoin on tärkeää huomauttaa, että jäsenvaltiot voivat menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vaatia oikeusvarmuuden periaatteen nojalla, että senkaltainen yhteisön oikeuteen perustuva maksuvaatimus, josta on kyse pääasiassa käsiteltävänä olevassa riita-asiassa, esitetään (toimivaltaiselle hallintoelimelle) kohtuullisessa määräajassa. [60]

73. Kyseisistä päätelmistä seuraa, ettei tarkasteluni pyrkimyksenä ole millään tavoin kyseenalaistaa menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatetta.

74. Korostan lisäksi, ettei tarkoituksenani ole myöskään velvoittaa hallintoelimiä tarkastelemaan uudelleen toimiaan eikä tuomioistuimia tutkimaan uudelleen lopullisesti oikeusvoimaisia päätöksiään silloin, kun tällaiset päätökset perustuvat sellaiseen yhteisön oikeuden tulkintaan, joka on myöhemmin annetulla ennakkoratkaisulla kumottu. Katson ainoastaan, että se, että kansallinen hallintoelin kieltäytyy hyväksymästä hakemusta, joka perustuu yhteisön oikeuteen sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä antamassaan ennakkoratkaisussa tulkinnut, yksinomaan sillä perusteella, että kyseisen hakemuksen käsitteleminen olisi sellaisen kansallisen säännöksen vastaista, jossa edellytetään lopullisen oikeusvoiman kunnioittamista, on ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa. Se, että hallintoelin käsittelee tällaisen hakemuksen, ei välttämättä merkitse aikaisemman hallinnollisen päätöksen tarkastelemista uudelleen tai kyseessä olevan tuomioistuimen päätöksen tutkimista uudelleen. Tällaisten säännösten antaminen on näin ollen jäsenvaltioiden asiana, jos ne katsovat sen tarpeelliseksi.

75. Näin ollen käsiteltävänä olevaan ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että se, että kansallinen hallintoelin ei hyväksy yhteisön oikeuteen perustuvaa yksityishenkilön esittämää maksuvaatimusta, koska mainitulla vaatimuksella riitautetaan sellainen aiemmin tehty hallinnollinen päätös, joka on tullut lopulliseksi sen jälkeen, kun sitä vastaan nostettu kumoamiskanne on lopullisesti hylätty lainvoimaisella tuomioistuimen päätöksellä, kun mainittu lopullinen päätös perustuu sellaiseen yhteisön oikeuden tulkintaan, joka on myöhemmin annetulla yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisulla kumottu, on ristiriidassa yhteisön oikeuden suoraa sovellettavuutta ja ensisijaisuutta koskevien periaatteiden sekä EY 10 artiklan säännösten kanssa.

60 — Valituksille säädetyistä määräajoista ks. edellä mainitussa asiassa Rewe annetun tuomion 5 ja 7 kohta; asiassa Comet annetun tuomion 17 ja 18 kohta; asiassa Denkavit italiana annetun tuomion 23 kohta; asiassa Fantask ym. annetun tuomion 48 kohta ja asiassa Edis annetun tuomion 20 kohta sekä asia C-261/95, Palmisani, tuomio 10.7.1997 (Kok. 1997, s. I-4025, 28 kohta); asia C-90/94, Haahr Petroleum, tuomio 17.7.1997 (Kok. 1997, s. I-4085, 48 kohta) ja edellä mainitussa asiassa Roquette Frères annetun tuomion 22 ja 36 kohta.

VI Ratkaisuehdotus

76. Kaiken edellä esittämäni perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa College van Beroep voor het bedrijfslevenin esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

77. Se, että kansallinen hallintoelin ei hyväksy yhteisön oikeuteen perustuvaa yksityishenkilön esittämää maksuvaatimusta, koska mainitulla vaatimuksella riitautetaan sellainen aiemmin tehty hallinnollinen päätös, joka on tullut lopulliseksi sen jälkeen, kun sitä vastaan nostettu kumoamiskanne on lopullisesti hylätty lainvoimaisella tuomioistuimen päätöksellä, kun mainittu lopullinen päätös perustuu sellaiseen yhteisön oikeuden tulkintaan, joka on myöhemmin annetulla yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisulla kumottu, on ristiriidassa yhteisön oikeuden suoraa sovellettavuutta ja ensisijaisuutta koskevien periaatteiden sekä EY 10 artiklan säännösten kanssa.